

Krachtlijnen voor het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen

SAMENVATTING

Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) is hét plan dat de volgende decennia het **ruimtelijk beleid in Vlaanderen** stuurt en een kader biedt voor ruimtelijke beslissingen, regelgeving en instrumenten. Het is de opvolger van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV).

Het BRV verankert de **bouwshift** verder in het omgevingsinstrumentarium nadat daartoe de voorbije jaren **al een aantal stappen zijn gezet** (BRV-fonds, principe “ruimtelijk rendement”, ‘stolp’ woonreservegebieden, instrumentendecreet, planologische compensatie, ...). De voorliggende nota is een volgende stap, ook richting een definitief vastgesteld BRV. Het is een **dialoognota** waarmee we de aftrap geven van het proces. Het is een uitnodiging tot debat en overleg waarop iedereen kan reageren met opmerkingen en suggesties. Het **maatschappelijk debat** moet dan leiden tot een (voor)ontwerp en uiteindelijk vastgesteld BRV.

Het BRV is meer dan een visietekst. De visievorming die gebeurt met het BRV kent nadien zijn doorwerking in planning, vergunningenbeleid en handhaving. De doorwerkingskracht ervan wordt bepaald via de VCRO¹. Het definitief vastgesteld BRV zal bestaan uit een **strategische visie** en één of meerdere **operationele beleidskaders**. Daartoe zijn verschillende procedurele stappen noodzakelijk:

1. Voorliggende conceptnota met krijtlijnen voor de opmaak van de strategische visie en beleidskaders.
2. Voorontwerp BRV (bestaande uit strategische visie en beleidskader(s))
3. Ontwerp BRV (= voorontwerp BRV aangepast na consultatie adviesraden en lokale besturen)
4. Definitief vastgesteld BRV (= ontwerp BRV aangepast n.a.v. opmerkingen geformuleerd tijdens het openbaar onderzoek).

¹Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening

RUIMTELIJKE BIJDRAGE AAN MAATSCHAPPELIJKE OPGAVES

De visie die uitgewerkt wordt binnen het BRV moet garanderen dat **vraagstukken met ruimtelijke impact** worden opgelost vanuit een evenwicht tussen sociale, economische en ecologische waarden en dat binnen een steeds veranderende context.

Vlaanderen staat namelijk voor **belangrijke maatschappelijke opgaves**. We willen (1) een **hoge leefkwaliteit** waarborgen. Dat doen we o.a. door ervoor te zorgen dat er genoeg kwalitatieve en betaalbare woningen op goed gelegen locaties worden gerealiseerd zodat we gericht kunnen investeren in bijkomende voorzieningen en infrastructuur en (2) **onze welvaart** waarborgen. We zetten in op een duurzame economie waarin ondernemerschap voldoende ruimte krijgt. Het versterken van de circulaire economie, het verzekeren van onze voedsel- en energiebevoorrading evenals het bevorderen van een goed werkend multimodaal mobiliteitssysteem zijn daarbij cruciaal. (3) Het realiseren van deze torenhoge ambities vereist tegelijk een **duurzame omgang met grondstoffen, biodiversiteit, lucht, bodem en water**. Dat vraagt zowel om duurzaam beheer als het versterken van natuurwaarden en reeds aanwezige natuur. Tot slot (4) maken we **Vlaanderen toekomstbestendig**. We bereiden ons voor op de klimaatverandering, de vergrijzing, verschuivingen in onze vrijetijdsbesteding en andere dynamieken die de toekomst bepalen door een ambitieus, dynamisch en adaptief beleid te voeren.

Hoewel bovenstaande opgaves **niet enkel ruimtelijk** van aard zijn kunnen we onze ruimte wel op dusdanige manier organiseren en inrichten zodat deze maximaal bijdraagt aan het behalen van deze opgaves. Het BRV duidt daarbij wat de **ruimtelijke bijdrage** zal zijn en biedt een **geïntegreerde visie** over sectoren heen. We blijven dus maatschappelijke noden opvangen door er de nodige ruimte voor te voorzien. Zij het wel maximaal binnen het huidige ruimtebeslag – dat daartoe kansen biedt – waardoor het aansnijden van bijkomende ruimte enkel gebeurt bij gebrek aan alternatief.

DRIE RUIMTELIJKE TRANSFORMATIEOPGAVES

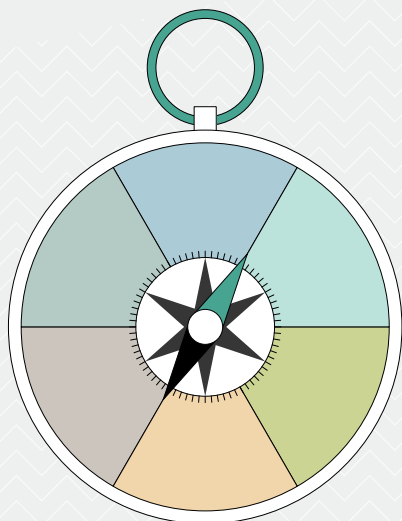
De huidige ruimtelijke toestand van Vlaanderen is uitvoerig beschreven in de **omgevingsrapportage**². Daaruit blijkt dat de grootste opdracht en potentieel ligt in (1) **het transformeren van het bestaande ruimtebeslag**. Dit richt zich op het verhogen van de ruimtelijke efficiëntie en rendement door bijvoorbeeld hergebruik, intensivering en verweving van functies in goed gelegen gebieden. Dat moet, door maatwerk, ook leiden tot een verhoging van de leefomgevingskwaliteit, een klimaatrobuuste omgeving, tot meer basisvoorzieningen in de directe omgeving en tot een betere bereikbaarheid. Zo zijn er voldoende inwoners waardoor collectief vervoer opnieuw rendabeler wordt, zijn we voorbereid op een eventuele waterbom en blijven onze wijken fris genoeg zodat we hittestress vermijden. We roepen het groeiende ruimtebeslag een halt toe om de open ruimte te vrijwaren en versterken. Dit vertaalt zich in een tweede ruimtelijke transformatieopgave gericht op het (2) **doen dalen van het bijkomende ruimtebeslag tot 0 ha/dag**. **Nieuwe ruimtevragen**, die voortkomen uit **maatschappelijke noden**, worden **binnen het bestaande ruimtebeslag opgevangen** of gaan gepaard met het (deels) schrappen van slecht gelegen ruimtebeslag die de open ruimte of de omgevingskwaliteit in kernen versterkt. Tot slot ligt eveneens (3) **in het gebruik en inrichting van de open ruimte een transformatieopgave**. Een robuust en samenhangend landschap is nodig om Vlaanderen te wapenen tegen klimaatverandering, tegen het verlies aan biodiversiteit, onze voedselproductie te verzekeren, ... Alle functies in deze ruimte moeten via verweving systemisch functioneren zodat het fysische systeem in goede staat blijft en verbetert naar de toekomst toe. Bodemzorg, waterbeheer en landschapsbeheer zijn hierbij de verantwoordelijkheid van alle (open) ruimtegebruikers.

² Het Departement Omgeving zet in op een geïntegreerde analyse van de fysieke leefomgeving in Vlaanderen. Het is een continue rapportage waarin toestandsbeschrijving, beleidsevaluatie en toekomstverkenning samenkomen. De **kernset indicatoren** geeft een overkoepelend beeld van de uitdagingen en vooruitgang via steeds geactualiseerde data. Verschillende **briefings** gaan dieper in op de belangrijkste aspecten van onze omgeving. **Themarapporten** bespreken ten slotte een uitgebreider onderwerp, dat ze diepgaand uitspitten. Om de vijf jaar gaat het **Omgevingsrapport** uitgebreid in op de omgeving in Vlaanderen als geheel. Bijzonder relevant zijn het themarapport 'Bouwshift', de briefings 'Ontharding in Vlaanderen' en 'Ruimtebeslag' en het Ruimterapport 2021. Alles is te raadplegen via de website van het Departement Omgeving.

ZES PRINCIPES ALS KOMPAS VOOR RUIMTELIJK BELEID

Vlaanderen staat dus voor een transitie, een verbouwing, een bouwshift. Bij de doorvertaling van de ruimtelijke visie naar instrumenten, plannen, vergunningen en handhaving bieden ontwikkelingsprincipes als een **ruimtelijk kompas** een houvast voor de te nemen beslissingen:

- **Zorgvuldig ruimtegebruik:** De beschikbare ruimte wordt zorgvuldiger, gedeeld en meervoudig (tijdelijk) gebruikt waarbij we inzetten op hergebruik en intensiveren waardoor bijkomende openruimte aansnijden de uitzondering is.
- **(Potentiële) knooppuntwaarde en voorzieningenniveau zijn sturend:** Goed gelegen locaties van bijkomende woonvragen, nieuwe voorzieningen en (verweven) werklocaties op telkens op maat van de kern. Bijkomende voorzieningen en investeringen in infrastructuur kunnen anderszits goed gelegen kernen versterken zodat ze extra woonvragen en werklocaties kunnen opvangen. Ook wat betreft het voorzien van nieuwe economische locaties is de huidige of potentiële infrastructuur (kanalen, spoorwegnetwerk, warmtenetten, pijpleidingen, ...) en koppeling met bestaande bedrijvigheid en voorzieningen (luchthavens, zeehavens, gekoppelde bedrijven, ...) sturend.
- **Verweven wat kan, scheiden wat moet:** Voldoende verweven activiteiten verhogen de levendigheid van kernen en versterken de openruimte, maar niet alle activiteiten lenen zich tot verweving. Activiteiten die niet-verweefbaar zijn, zoals bepaalde bedrijvigheid (bepaalde industriële productie, grootschalige logistiek, Seveso-bedrijf, ...) krijgen in daartoe voorziene gebieden de nodige ontwikkelingsmogelijkheden. De groenblauwe dooradering is ook een vorm van verweving die versterkt dient te worden binnen het ruimtebeslag en de open ruimte om verweving te realiseren tussen voldoende grote aaneengesloten bos-, natuur- en landbouwgebieden.
- **Kwaliteitssprong:** Ruimtelijke ontwikkelingen moeten kwalitatief zijn en bijdragen aan maatschappelijke opgaves. Op kantelpunten zoals bij nieuwbouw, verbouwing, herbouw, nieuwe exploitanten, de bouw van publieke voorzieningen en infrastructuur, ... grijpen we stevast de kans om de ruimtelijke en leefomgevingskwaliteit te verhogen.
- **Geïntegreerde aanpak over sectoren heen:** Mede omdat onze ruimte schaars en begrensd is, kunnen ruimtevragen niet los van elkaar worden bekeken. Ze worden tegen elkaar afgewogen, op elkaar afgestemd en hun impact op andere aspecten in overweging genomen. Door sectorale doelen te verbinden en functies slim te verweven ontstaat ook meerwaarde.
- **Het fysische systeem is sturend:** Ruimtelijke ontwikkelingen dienen rekening te houden met het fysisch systeem, waaronder de kringlopen en natuurlijke netwerken, zodat deze beter zullen functioneren. Dit houdt o.a. in dat we nog meer inzetten op ontharding om de sponswerking te verbeteren en op groenblauwe dooradering, zowel doorheen de bebouwde als de open ruimte.

ZES OPERATIONELE BELEIDSKADERS

Deze conceptnota bevat de **hoofdpijnen** van de strategische visie en een vooruitblik op de **beleidskaders**. Het uiteindelijke BRV bevat dan een **strategische visie** (lange termijn) met een verdere operationele doorvertaling in de beleidskaders (korte en middellange termijn). Binnen de beleidskaders wordt verduidelijkt welke taken en welk engagement Vlaanderen op zich neemt en via welke (nieuwe) instrumenten het ruimtelijk beleid geconcretiseerd wordt. De rol van Vlaanderen zal ook sturend zijn, bijvoorbeeld in het definiëren van doelstellingen per regio. Wanneer meerdere grote uitdagingen of doelen samenkomen in een bepaalde regio kunnen deze ook via regiowerking aanleiding geven tot de opmaak van een gebiedsgericht beleidskader. Die eventuele aanvullende gebiedsgerichte of aanvullende thematische beleidskaders kunnen toegevoegd worden na definitieve goedkeuring van het BRV. We stellen hier in eerste instantie zes thematische beleidskaders voor waarbij we waken over de onderlinge samenhang.

- **Ruimte voor wonen:** We voorzien in voldoende bijkomende kwalitatieve en betaalbare woningen om demografische noden op te vangen in goed gelegen kernen binnen kwaliteitsvolle buurten waardoor het potentieel voor bijkomende voorzieningen en infrastructuur stijgt.
- **Ruimte voor water:** We maken werk van een overstromings- en droogtebestendig Vlaanderen.
- **Ruimte voor economie:** We maken werk van een duurzame ruimtelijke economische structuur die bijdraagt aan de competitiviteit en productiviteit.
- **Ruimte voor energie:** We ondersteunen de omschakeling naar meer hernieuwbare energie.
- **Ruimte voor biodiversiteit:** We beschermen, herstellen en versterken de natuur en de realisatie van een fijnmazige, groenblauwe dooradering zowel doorheen de bebouwde als de open ruimte.
- **Ruimte voor land- en tuinbouw:** We behouden en versterken het agrarische gebied voor een duurzame en productieve land- en tuinbouw.